

Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut pålægges at lade iværksætte en udredning af omstændighederne omkring afviklingen af Grønlands kolonistatus, herunder af hvorvidt Danmark i forbindelse hermed levede op til FN's krav til afkolonisering. Forslag til kommissorium og til, hvem der skal udarbejde udredningen, skal forelægges Inatsisartut til beslutning senest på EM2022, og udredningsarbejdet skal opstartes inden valgperiodens udgang.

(Medlem af Inatsisartut, Doris J. Jensen, Siumut)

Svarnotat

(Naalakkersuisoq for Råstoffer og Justitsområdet)

1. behandling

Efter 2. verdenskrig blev på mange måder et vendepunkt for verdens opfattelse af kolonier, ikke mindst for Grønland. Et forandret Grønland, som ønskede en anden form for forvaltningsmodel, fik den 5. maj 1945 genetableret forbindelse med Danmark. I 1946 udarbejdede den danske stat en betænkning ”Betænkning af 1946”, som kort fortalt handlede om, at Grønland skulle forblive lukket i forhold til omverdenen, herunder også fastholdelse af monopolerne. Betænkningen blev modtaget med skuffelse. Grønlandsposten opsummerede på dækkende vis samtidens holdninger til betænkningen med overskrifterne: ”Betænkningen viser utilstrækkelig interesse for øjeblikkets krav” og ”Den stakkels betænkning, endnu en gang”. Betænkningen blev opfattet som et forsøg på, at lægge en dæmper på den positive udvikling adskillelsesårene havde medført i Grønland. Efter Hans Hedtoft fik statsministerposten i 1947 fremførte han under sin juletale, at reformen af Grønland skulle ske i tæt samarbejde med grønlænderne selv.

Internationalt var der sket et holdningsskifte over for konceptet om kolonistyre og de måder, som kolonistyrer gjorde forskel på mennesker. De Forenede Nationer (FN) blev etableret og pagten prægede blandt andet bestemmelserne for formynderskab og forpligtelserne overfor alle ikke-selvstyrende områder. Særligt artikel 73 punkt a, b og e fik en betydning for de ikke-selvstyrende områder. De pålagte stater fik underretningspligt over ikke-selvstyrende områder samt at gøre en indsats for at fremme selvstyre og tage hensyn til befolkningernes politiske ønsker.

I de danske FN-indberetninger om Grønland som et ikke-selvstyrende område, nøjedes de ikke med kun at indsende de påkrævede statistiske beretninger, de inddrog også den politiske udvikling mod større selvstyre og blev i FN's regi særligt fremhævet som lysende eksempler på baggrund af Danmarks indberetninger. I 1948 blev det skitseret i indberetningen om Grønland i FN, at det var blevet den danske regerings hensigt at søge at få Grønland inddraget som en ligeberettiget del af det danske rige. Således i rapporten til FN i 1952, som blev indsendt for sent, blev det nye Landrådsvalgordning, som byggede på flertalsvalg i enkeltmandatskreds beskrevet. I forhold til FN blev grønlænderne ikke inddraget.

Processen frem mod Grønlands indlemmelse i det danske rige anses ofte som problematisk, blandt andet som forslagsstilleren også frembringer, fik det grønlandske landsråd i 1952 ganske kort tid til at vedtage den danske forfatningskommissions forslag, som drejede sig om at indlemme Grønland i det danske rige. Ligeledes frembringes det også i den historiske

litteratur, at udladelse af Alf Ross' særudtalelse er problematisk og uheldigt (se blandt andet DIIS-rapporten, "Afvikling af Grønlandsk kolonistatus 1945-54" fra 2007), Særudtalelsen vedrørte, hvorvidt den nye grundlovstekst skulle rumme en specifik "anvisning på et særligt grønlandsk selvstyre", udover de allerede foreslåede grundlovsbestemmelser, der ophævede Grønlands kolonistatus. Ifølge Alf Ross rejste forslag om Grønlands integration i Danmark det spørgsmål, om integrationsløsningen fra FN ville blive anerkendt som i overensstemmelse med Danmark forpligtelser efter artikel 73 b.

I 2007 udgav Dansk Institut for International Studier en historisk udredning med titlen "Afvikling af Grønlandsk kolonistatus 1945-54", som udredede omstændighederne om afviklingen af Grønlands kolonistatus. Siden udgivelsen er den blevet gjort til genstand for intens debat i vores samfund, særligt afviklingen af vort lands kolonistatus.

Derfor vil Naalakkersuisut foreslå Inatsisartut, at Naalakkersuisut pålægges at iværksætte en særskilt udredning af de specifikke omstændigheder om afviklingen af Grønland kolonistatus, herunder hvorvidt Danmark levede op til FN's krav til afkolonisering.

Naalakkersuisut tilslutter sig beslutningsforslaget med ovennævnte bemærkninger.

Med disse ord vil jeg overlade punktet til behandling i Inatsisartut.